

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرحله‌ی آماده‌سازی فایل			
تکمیل مآخذ و ویرایش نهایی	ویرایش دوم	ذکر مآخذ	تصحیح و ویرایش اولیه

دحوالارض در آینه‌ی روایات

ماه ذی‌القعدة روزهای پایانی خود را طی می‌کند. امشب، شب بیست و پنجم ماه ذی‌القعدة است. شب عظیمی است؛ اهل مراقبات عبادی این شب را بسیار مغتنم می‌شمارند. شب خلوت و عبادت است. از علی بن موسی الرضا علیه السلام روایت است که فرمودند: «لَيْلَةُ حَمْسٍ وَ عَشْرِينَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ وُلِدَ فِيهَا إِبْرَاهِيمُ عليه السلام وَ وُلِدَ فِيهَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عليه السلام»^۱ شب بیست و پنجم ماه ذی‌القعدة شب میلاد ابراهیم خلیل الرحمن و شب تولد عیسی بن مریم علیهم‌السلام است. شب بزرگی است؛ شب نزول رحمت بر همه‌ی عالمیان است. شب‌زنده‌داری و قیام در این شب به عبادت، فضیلت و اجر فوق‌العاده‌ای دارد. روایاتی را که در این باب است مرور می‌کنیم تا دریابیم این شب و فردای آن چه عظمتی دارند. چون شب بیست و پنجم ماه ذی‌القعدة، شب روزی است که روز دحو الارض است؛ روز گسترانده شدن زمین از زیر کعبه است.

روز بیست و پنجم ماه ذی‌القعدة، روز دحو الارض

برخی از روایاتی که در باب دحو الارض وارد شده است، به عظمت این روز تأکید دارند. در روایتی است که امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: «أَوَّلَ رَحْمَةٍ نَزَلَتْ مِنَ السَّمَاءِ»^۲ روز دحوالارض روزی است که اولین رحمت الهی از آسمان بر خلائق نازل شد و در روایت دیگری است که حضرت فرمودند: «أُنزِلَتْ الرَّحْمَةُ

^۱ حرّ عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱۰، ص ۴۴۹.

^۲ سید بن طاووس، اقبال الأعمال، ج ۱، ص ۳۱۲.

مِنْ السَّمَاءِ»^۳ در روز دحو الارض رحمت از آسمان نازل شد. منظور از آسمان، آسمان مشیت است. واژه‌ی «سما» همه جا الزاماً به معنای آسمان دنیا نیست. «سما» به هر چیز که جنبه‌ی تعالی و علو دارد، قابل اطلاق است.

امام کاظم علیه السلام فرمودند: «وَهُوَ أَوَّلُ يَوْمٍ أَنْزَلَ فِيهِ الرَّحْمَةَ مِنَ السَّمَاءِ عَلَى آدَمَ عليه السلام»^۴ روز دحو الارض نخستین روزی است که رحمت الهی از آسمان بر حضرت آدم عليه السلام فرود آمد و نازل شد. امام رضا عليه السلام فرمودند: «يَوْمٌ نُشِرَتْ فِيهِ الرَّحْمَةُ»^۵ روز بیست و پنجم ماه ذی‌القعدة روزی است که رحمت الهی گسترانده شد و نشر پیدا کرد.

در روایت دیگری امام رضا عليه السلام فرمودند: «يَوْمٌ هَبَطَ فِيهِ آدَمُ عليه السلام»^۶ روز بیست و پنجم ماه ذی‌القعدة، روز هبوط آدم به زمین است. در روایت دیگری است که «فِيهِ يَقُومُ الْقَائِمُ عليه السلام»^۷ روزی است که امام عصر ارواحنافداه در آن روز برای نهضت عظیم جهانی قیام خواهند کرد.

این روایات به اعتبار رحمت الهی و به اعتبار آنچه در جنبه‌ی تشریحی و تکوینی در دحو الارض رخ داده است، بود.

به روایاتی در مورد خود دحو الارض که به معنی گسترانده شدن زمین است، نیز اشاره می‌کنم. امام رضا عليه السلام فرمودند: «يَوْمٌ دُحِثَ فِيهِ الْأَرْضُ»^۸ روز بیست و پنجم ماه ذی‌القعدة روزی است که زمین در

^۳ سید بن طاووس، اقبال الأعمال، ج ۱، ص ۳۱۲.

^۴ حرّ عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱۰، ص ۴۵۰.

^۵ حرّ عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱۰، ص ۴۵۰.

^۶ کلینی، کافی، ج ۷، ص ۶۰۲ و سید بن طاووس، اقبال الأعمال، ج ۱، ص ۳۱۰.

^۷ سید بن طاووس، اقبال الاعمال، ص ۳۱۰.

^۸ کلینی، کافی، ج ۷، ص ۶۰۲ و سید بن طاووس، اقبال الأعمال، ج ۱، ص ۳۱۰.

آن گسترانده شد. در روایت دیگری است که آن حضرت فرمودند: «دُحِيتِ الْأَرْضُ مِنْ تَحْتِ الْكَعْبَةِ»^۹ این گسترانده شدن و گسترده شدن زمین، از زیر خانه‌ی کعبه رخ داد. گسترانده شدن زمین، اگر تعبیر به گسترده شدن خشکی‌های زمین شود؛ شاید بتوان این‌گونه تعبیر کرد که نخستین نقطه‌ی خشکی که از زیر آب سربرآورد، همین نقطه‌ای است که کعبه در آن بنا شده است و بعد، به تدریج آب کنار رفت و خشکی‌ها گسترده‌تر و وسیع‌تر شدند. چون در دوره‌های آغازین زمین‌شناسی، دوره‌ای بوده است که کل کره‌ی زمین را آب فرا گرفت و در دوره‌های پس از آن، به تدریج خشکی‌ها سر برآوردند.

سال‌های قبل به معنای باطنی دحو الارض هم اشاره کرده‌ایم که دحو الارض به معنای عرفانی و در جنبه‌ی انفسی چه معنایی دارد. امسال بیشتر قصد دارم روایات باب دحو الارض را بخوانم.

امام کاظم علیه السلام در مورد روز دحو الارض فرمودند: «أَنْزَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ»^{۱۰} روز دحو الارض روزی است که خدای متعال کعبه را که خانه‌ی مورد احترام است، نازل کرد. در بحث‌هایی که در زمینه‌ی نماز داشته‌ایم؛ در بحث قبله گفته‌ایم کعبه مرتبه‌ی متنزل از حقایقی در عوالم بالاتر است که بیت المعمور یا ضُراح نام دارند و در بالاترین مرتبه، عرش رحمان است که سایه‌ی عرش رحمان در عوالم مختلف نزول کرد و بالأخره نازل‌ترین مرتبه‌اش در روی کره‌ی زمین، کعبه شد. بنابراین معنای این‌که در این روایت فرمودند: «أَنْزَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ» معلوم می‌شود خدای متعال، کعبه، این خانه‌ی مورد احترام را نازل کرده است. حقیقت کعبه آنچه ما در عالم خاک می‌بینیم نیست؛ حقیقت کعبه در عوالم بالاتر است. امام صادق علیه السلام راجع به کعبه فرمودند: «هَذَا بَيْتٌ خَلَقَهُ اللَّهُ تَعَالَى قَبْلَ دَحْوِ الْأَرْضِ بِالْفِي عَامٍ»^{۱۱} خدای متعال کعبه را دو هزار سال قبل از دحو الارض آفرید. از این روایت معلوم

^۹ صدوق، من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۲۴۲.

^{۱۰} حرّ عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱۰، ص ۴۵۰.

^{۱۱} کلینی، کافی، ج ۴، ص ۱۹۸.

است که کعبه دو هزار سال قبل از دحو الارض آفریده شده است؛ این سال‌ها هم به معنای سال کره‌ی زمینی نیست؛ سال شمسی و قمری نیست؛ سال‌های نوری است. خداوند کعبه را دو هزار سال قبل از دحو الارض آفرید. این نشان می‌دهد که حقیقتی وجود دارد که مرتبه‌ی متنزل آن کعبه‌ای است که در روی کره‌ی خاک شاهد آن هستیم. در روایت دیگری است که امام کاظم علیه السلام فرمودند: «فِي خَمْسَةِ وَعِشْرِينَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ وَضِعَ الْبَيْتُ وَ هُوَ أَوَّلُ رَحْمَةٍ وَضِعَتْ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ فَجَعَلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَ أَمْنًا»^{۱۲} در بیست و پنجم ماه ذی‌القعده، بیت الله در زمین کعبه قرار داده شد و آن اولین رحمتی است که بر روی صفحه‌ی زمین قرار گرفت و مستقر شد و خداوند این خانه را محل آمد و شد مردم و باعث امنیت بشریت قرار داد. در روایت دیگری از امام رضا علیه السلام است که فرمودند: «يَوْمٌ ... نُصِبَتْ فِيهِ الْكَعْبَةُ»^{۱۳} روز دحو الارض روزی است که کعبه در آن نصب شد. امام هادی علیه السلام فرمودند: «فِيهِ دُحِيتِ الْكَعْبَةُ»^{۱۴} در روز دحو الارض کعبه گسترانده شد.

هر یک از این روایات معانی بسیار عمیق و زیبایی دارد. این که کعبه گسترانده شد؛ یعنی حقیقت خانه‌ی خدا، خانه‌ی بندگی، بیت العتیق، خانه‌ی آزادی از عبودیت ما سوی الله، قبله‌ی توجّه به حقّ متعال، خانه‌ی میلاد ولیّ الله الاعظم، باید در همه‌ی زمین گسترش پیدا کند. یعنی حقیقت کعبه باید توسعه پیدا کند و همه جای زمین مثل کعبه شود؛ انسان همه جا را خانه‌ی خدای متعال و منشأ و مبدأ توجّه به حقّ متعال ببیند.

^{۱۲}. کلینی، کافی، ج ۴، ص ۱۴۹.

^{۱۳}. کلینی، کافی، ج ۴، ص ۱۴۹.

^{۱۴}. صدوق، من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۸۹.

از امیرالمؤمنین علیه السلام است؛ حضرت فرمودند: «**أُنزِلَ تَعْظِيمُ الْكَعْبَةِ عَلَى آدَمَ علیه السلام**»^{۱۵} در روز بیست و پنجم ماه ذی‌القعدة بزرگداشت کعبه بر حضرت آدم علیه السلام نازل شد. حضرت آدم علیه السلام از جانب حق متعال فرمان یافت که کعبه را بزرگ بدارد و آن را تعظیم کند.

به روایت بسیار جالبی برخوردم از حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام که فرمودند: «**خُفِرَتِي بِكَرْبَلَاءَ وَ قَدْ اخْتَارَهَا اللَّهُ يَوْمَ دَحْوِ الْأَرْضِ وَ جَعَلَهَا مَعْقِلًا لِشِيعَتِنَا وَ يَكُونُ لَهُمْ أَمَانًا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ**»^{۱۶} خدای تعالی مرقد و محل دفن من در کربلا را روز دحو الارض انتخاب کرد و آن را پناه‌گاه شیعیان ما و باعث امان آنها در دنیا و آخرت قرار داد. گره خوردن کعبه و کربلا به هم معانی بسیار زیبایی دارد که در دحو الارض هم کعبه «**نُصِبَتْ**»؛ هم کربلا که مرقد مطهر اباعبدالله الحسین علیه السلام است، «**اخْتَارَهَا اللَّهُ**».

این روایات را در مورد خود دحو الارض خواندم تا یک مقدار این روز را بشناسیم؛ روز آغاز گسترش رحمت الهی و نصب نخستین خانه‌ی بندگی و عبودیت حق متعال و گسترش یافتن عرصه‌ی حیات بشر از نقطه‌ی عبودیت و بندگی حق، یعنی کعبه؛ و بعد ارتباط آن با کربلای اباعبدالله الحسین علیه السلام که روح و قلب کعبه است.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

^{۱۵}. سید بن طاووس، اقبال الأعمال، ج ۱، ص ۳۱۲.

^{۱۶}. مجلسی، بحار، ج ۴۴، ص ۳۳۱.